

Dénes Szilárd: Hogyan hatott a tanítás Arany János lelki életére? (Különlenyomat az Irodalomtörténeti Közleményekből.) Budapest, 1936. 13 lap.

Alig van nemzeti klasszikusaink között másik, kinek élt pályáját pedagógiai vonatkozásaiban oly beható vizsgálat alá vette volna a tudomány, mint Arany Jánosét, tanítói és tanári éveivel kapcsolatban. Más, hasonló célzatú dolgozatok után 1917-ben, Arany János születésének százéves fordulójakor folyóiratunk hasábjain fejtette ki a Magyar Paedagogiai Társaság akkori elnöke, Fináczy Ernő, ünnepi tanulmányában a nagy költőről, hogy nem vallotta lelki szükségletnek a maga iskolai foglalkozását, hogy lelkes tanár volt ugyan, de érezte a mérhetetlen ellentétet lenyűgöző iskolai foglalkozása és költői lelkének röpte között. Majdnem két évtized elmúltával ez indította Dénes Szilárdot arra, hogy a kifejezetten köztudatként továbbélő megállapítással szembenézzen s a költő számtalan saját nyilatkozata ellenére is újra megvizsgálja azt a kérdést, csakugyan tehernek tekintette-e Arany János az iskolai elfoglaltságot s valóban az iskola okozta-e nagykőrösi súlyos lelki állapotát s elég sűrű időközökben jelentkező komor elfásultságát.

Dénes Szilárd részletes vizsgálata során a költő külső életviszonyainak, a nagykőrösi és az országos közviszonyoknak, barátaihoz intézett számos levélből vett idézeteknek, tagadhatatlanul sok-sok adatnak egybevetésével, mintegy lélekelemző fejtegetéseiben Fináczy megállapításával s a köztudattal ellentétben arra az eredményre jut, hogy „az iskola csak közvetve hatott Arany egészségének rongálására“. Apológia ez a kis irat Arany Jánosnak a köztudat szerint hiányzó tanári hivatásérzete mellett. Meg kell adnunk dolgozatunk szerzőjének, hogy szorgosan összegyűjtött minden adatot tétele igazolására, néha azonban olyan érvekkel is élt, melyek nem teljesen meggyőzők, például mikor az Arany János által tanítványai részére feladott sablonos dolgozati tételekből azt olvassa ki, hogy a nagy költőt nem pusztán kötelességtudás és lelkiismeretesség irányította tanári pályáján, hanem hivatásszeretet is lüktet benne. Nagy idealizálás és nagy bátorság kellett ahhoz, hogy Arany János ellenkező értelmű saját nyilatkozataival szemben ezt a végső megállapítást hozhassa ki szerzőnk vizsgálódásainak eredménye gyanánt. A kis dolgozat azonban tagadhatatlanul érdekes terméke a költő iránti nagy és föltétlen kegyeletnek.

gy. á.

Wilhelm Albert: Grenz- und auslanddeutsche Unterrichts-kizzen. Leipzig, Wunderlich, 1935. 94 lap.

Magyarokra és németekre a nagyvilágban szétszórva mindenütt akadunk. Ez elszakadt véreknek az anyaországgal való kapcsolata, ennek tudatosítása, fenntartása, mélyítése elsődrendű népi kötelesség, sőt nemzeti érdek. Nálunk e nemes, de súlyos feladatnak a Külföldi Magyarok Világszövetsége igyekszik a szerény anyagi eszközökhöz mért keretben megfelelni, míg az erre a célra rendelkezésre álló anyagiakkal bővebben ellátott Németország évtizedek óta tervszerű, serény és sikeres propagandát folytat ebben a valóban missziós mozgalomban. Az *Auslanddeuschtum* minden német ember szemében elsődrendű,